

Брой 5.

ПРИЯТЕЛЪ

Год. I.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Лист овай излази као додатак к Школскомѣ Листу сваког месеца едаред; Стои 1 ф. 20. н. на целу год. а на по год. 60 новчића.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАНЪ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

Чучавац.

(Гимнастичка игра за друштво).

Едан од друштва на коѣг коцка падне, стане у средѣ, а сви остали чучну око нѣга, и гледе особито они иза леѣа, да се брзо дигну и да га шаком по рамену ударе попет брзо да чучну; а овай пази, ако може коѣга шаком дирнути пре него што ѣ онай чучнуо. Док ово не учини, мора у среди стояти, да га чучавци по рамену удараю, а коѣга овай дирне пре него што ѣ чучнуо, онда онай иде у средѣ.

Одбиянѣ од зида.

(Гимнастичка игра за самце.)

Стани бар едан риф далѣ од зида, нога уз ногу, и наслони се с оба длана на зид, крста и колена и врат укрути као оно прошца, па отисни длановима од зида, да се исправиш. Измакни онда стопе са шаке ил по далѣ од зида, и спусти се на зид, па опет отисни, и тако покушай, колко год далѣ од зида стопе измаћи можеш.

Покушай после исто ово чинити едном руком, друга на кук ставлѣна; найпре десном, после левом, све из далѣга.

Найпосле покушай самим палцем отискивати се, друге прсте скупљене у песницу.

Менажерия.

(Игра за залог.)

Све друштво седне у коло. Сваки избере себи коју ко воли животињу гласом да представља и. п. Едан да рже као коњ, други да муче као крава, едан да блеи као овца, други да мекеће као коза, едан да гуриче као прасе, други да се дере као магаре, едан да лае као пас, други да мауче као мачка, едан да пева као пето, други да виче као кокош, едан да пућка као ћурак, други да гаче као гавран, или да гуче као голуб, или да зуми као бумбар, или да свира као комарац и т. д. Коловођа мора све гласове добро знати, и седне у среду, па чим ми који глас почне, одма мора онај ког се тиче трипут за њим учинити, другачије даје залогу. Коловођа пази да увреба и викне као онај кој непази. Кад се доникле овако поиграмо, онда коловођа рекне, да свима носи ране, и одма морају сви устати па сваки своим гласом викати, рзати, мучати, блејати, мекећати, гурикати, лајати, маукати и т. д. и тим е край.

Врачарско коло.

(Шаллива игра.)

Код свих чаролија и врачария употребљују врачари врачарско коло. Ево да се познамо и с њиме. Ја стављам следећу задаћу: у сва четир угла ове собе, ставићу по едан нож; ко ће на сред собе у коло да стане и сва четир ножа да узме, а из кола да не изађе? — Стани на сред собе, узми обруч или прут у коло савиен, уђи у њга и дигни до пояса, или начини кредом себи око пояса коло, па иди с њим куд оћеш и купи ножеве како вољеш. —

Рачунске игре.

Како би на ове четир црте I I I I додао још пет, па да их буде само пет.

Кад у подне долаш 8 оно је 8, а кад у вече долаш 8, оно је 4. Шта је и како је то?

Како ћеш начинити, кад од петине одузмеш полу, да опет остане пет.

Загонетке.

Једна рупа пет лагума, пет лагума пет ајдука?

Ко истера из два мртва едног живога?

Ко дан и ноћ теше, и никад ивера не падне?

Дању пуно, ноћу празно?

Ко улази у цркву попреко?

Мог оца син и опет није мој брат?

Ко у селу има највише деце?

Четир сестре иду по води па највећу вода најпре по глави облије.

Шта светли боље него две свеће?

Ко иде на купање а остави трбу код куће?

Решеня из бр. 4.

I. РАЧУНСКЕ ИГРЕ: 1.) Узми два римска VIII па их настави, изићи ће XIII.

2.) М, њ, хиљада, тисућа, 999%.

3.) Свуди рукавице, па ће од десет прстију бити 20.

II. ЗАГОНЕТКЕ: 1.) У купуса. 2.) На пушки. 3.) Ужари вр не-престано попуштају. 4.) Повесмо на преслици и конач међ прстима.

5.) Пас на ланцу. 6.) Котао на живом угљављу. 7.) Роса у пољу.

8.) Огледало. 9.) О својој смрти. 10.) Коприва.

Н А У К Е.

Свете Речи.

VIII.

РАЧВАСТ КОЛАЦ У ЗЕМЛЮ НЕ ИДЕ.

Всакое царство раздѣлшеся * Свако царство које се раз-
на са запустѣтъ : и всакъ дијели само по себи, опустје-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

градъ или домъ раздѣливиѣ-
са на са не станетъ. (Мат. гл.
12. ст. 25.)

ће; и сваки град или дом ко-
ји се раздијели сам по себи,
пропашће.

У комъ су царству или дому люди несложни међу собом, као
рчавастъ колацъ, те свакъ о својој глави ради, шта хоће, а не шта
старешина наређуе и законъ: то царство мора опустити, тај домъ
мора пропасти.

Само незрели люди могу любити неслогу, кои не знају, да о д
једнога дрвета никаква грађа не бива, кои не мисле, да
једна палица ни пред царем не гори, кои не знају, да в
многій посао тешко едноме човеку радити.

IX.

НИЈЕ СВЕ ЗЛАТО ШТО СЕ СИЈА.

Есть пѣть, иже мнитса чело-
вѣкъмъ правъ быти, послѣдѣна
же егъ приходатъ во дно ада.
(Пр. Сол. гл. 14. ст. 12.)

* Има таковога пута, кой се
людма чини правъ, но край
му улази у бездну паклену.

Имаю такве мисли, имаю такви разговори, имаю таква дела и т.
д., коя намъ се у почетку чине најлепша и најбоља, но на последку
не можемо да ихъ се раскасмо.

Есть пѣтѣ мнѣииса пра-
ви быти мѣжъ, окаче послѣдѣ-
наа ихъ зратъ во дно адово.
(Пр. Сол. гл. 16. ст. 25.)

* * Има путова, кои се чо-
вѣку чине прави; но изла-
закъ нѣховъ у дно адово
гледѣ.

Нису сви путови добри; нив све добро, што би човѣкъ хтео
или желно.

Пѣть грѣшникѣвъ углаждѣнъ
ѣ каменѣа, а на послѣдокъ егъ
ровъ адовъ. (Пр. Сир. гл. 21. ст. 11.)

* * * Путъ е злочинаца угла-
ђенъ каменомъ, а на краю е
тога яма адова.

Грешници мисле да добро чине, кадъ греше; нѣхови имъ се пу-
тови чине прави: али тешко нѣма на последку.

Млади и стари славуј.

(басна).

Где оне дебеле црве у клоѣи — рекне млади славуј старо-
ме — ајде да их ухватимо. Не — викне стари — нѣх су люди онде

и метнули, да нас намаме и ухвате. Ти увек нађеш страа, рекне млади, и прне те на прве; али у тај мах и клоња клоне, и славујак остаде ухваћен. Видиш — рече стари — то је казан лакомства и проздрљивости; што увек сустигне оне, који неслушају старије своје.

Дете и мачка.

Дете. Што се, цицо, тако често умиваш, — што чистоћу своје длаке уживаш.

Мачка. Когод није рад, да га једе гад, тај се мора чешће прати, очистити, очешљати. Чисте шапе, чисто лице, другче не сме бит' у цице.

Зато цицу не да псују, већ је люди одликују. Посаде је и на свилу, па је држе и на крилу. А да с' није мила, прала, не би с' тога достојала.

Пчелица.

Лети пчела малена
Око цвећа шарена;
Нити стаје, нити седа
Док не скупи доста меда.

Ко јој рече, Боже мой,
Да остави мили рој?
Ко је учи де ће стати,
Де ће меда насисати?

Бог је учи, зато зна
Де је башта шарена,
У ком цвету има сласти,
Де ће проћи, де ће пасти.

Мајска песма.

(„Из Венца“)

Већ се поля сва зелене
Мили е сунчев сјај,
Све су воћке одевене,
Хайдмо, хайдмо док е май
Хайдмо сви у гай.

Тамо цвеће дивно цвати,
Ха, тамо е сада рай,
Неможемо мировати,
Хайдмо, хайдмо док е май,
Хайдмо сви у гай!

Тамо ћемо цвеће брати,
 Ти нас Боже погледай,
 Ми ћемо ти хвалу дати. —
 Хайдмо, хайдмо, док е май,
 Хайдмо, сви у гай!

Ко ће овде да се пати?
 Где сад чујеш уздицај?
 Та нећемо мировати,
 Хайдмо, хайдмо, док е май,
 Хайдмо сви у гай.

Славуј ће нам пропевати
 Док не буде дану крај,
 Ми ћемо се наиграти,
 Веселће нас мили май,
 Хайдмо сви у гай.*)—

П. Десп.

О умерености у пићу.

(из науке о чувано здравља.)

Вино е по св. писму дар Божиј, да развесели срце човека; али и овај дар, кад се не држи у нјму мера буде клетва и силом на пропаст. Гледни пиянога човека, има ли гадниегга погледа: лик людски, а без осећања и без памети, не кадар ни држати се, пада и едва се диже, да се опет сурва као заклана стрвина; здрав читав, а не зна за себе; није луд, а нема свести; око укочено, език сплетен, руке и ноге узете, па у мукама плаћа са гнусним повраћањем своју неумереност. Ни други дан није ни за кои рад, него иде као осрамоћен стидећи се сам од себе и од своих, шта е од себе учинио. Па какав ли е тужан и жалостан крај сваком ко се ода на пиће, и коем ово у обичај и у крв пређе, де га сав свет оним гадним и презреним именом пиянца прозове. Бадава е онда, што кадгод наиђе на нјга стид и кајањ, кад га е заяшила страст, па неда поправити се, ма како да предузимљ. Ту плачу, и кукају жена и деца, и пуно стида и ужаса окрећу се од рођенога оца, кои тако свой отачки понос побаци, и своју отачку дужност погази, да све иманџ и сву заслугу у овој несретной налепи распе. Нјга пре времена остави снага, на лице изађу грдни знаци, да сваки пиянца позна и одплюе; нјму изнемогну ноге, и дрхћу руке и нису више ни за кои

*.) Песму ову ставио е гд. Никола Груић учитель Сомборске главне школе на ноте, и научно децу, те су е врло лепо певала на Майској свечаности у Сомбору 17. Мая.

рад вредне, нѣга пре времена остави и разум, па се онда још доникле вуче, скапајући од глади, а од свег света презрен. До тога је пијанство њих илјаде илјада довело. Нека се дакле сваки још од младости чува, и нека не напушта на се ову најгаднију страст и срамоту, нека помишља на Бога, и на свој образ, на своју част и поштенѣ и своје здрављѣ и живот. Неброј грдних злочинства почини се у пијанству; грдно ово и срамотно зло поколѣ рођену браћу, најболѣ пријатељ, покрви децу и родитељ, и нема светинѣ, коју није пијанство погазило. Па колико је у пијанству гадан несретни човек, још грђи је старац и момак, још грђа је жена и девојка, кад се даду на пиће, тек ово су највећи гадови пред Богом и пред људма.

Још пагубније је пиће ракије. Ракија још пре сатре свакога. Ракија је утукла неброј породица, опустила читаве општине, утаманила читаве народе. У историји о Америци има више примера, да су они дивљи народи, што беху најчвршћи, најснажнији, а притом и многобројни, у неколико колена сасвим пропали и сасвим их је нестало с лица света, чим су се пићу ракије одали. Ко год се научи на ракију, тај више не буде без њѣ; он јутром блед с постелѣ дижући се дрхће и неможе да ходи, ни да стои, док ракије не узме; ни за кои поса није без њѣ; изгуби стид и срам, и чежња за ракијом тако га понизи, да и последни искре људскога поноса с њѣга не стане. Кућа у којој овлада обичај пића ракије, постане права чемерница; ту ћеш наћи прљаву и бестидну жену, опала и глупа мужа, и децу болешљиву голу и у свакоме гаду. Па кои родитељи још и деци својој дају да пију ракију, то су прави отровници и убице.

Није сила болѣ ни пиће пива. Ако и есте невиније од вина и од ракије, али смесама које каквима, што их у њѣга међу није много утекло од оних. Уз то се зна, да и најболѣ пиво начини човека тешка и трома и заглупи, те са тога је највећма шкодљиво деци и момчадима, кои су још у развиту својих телесних и умних снага. А опой од пива још гори је него онај од вина и од ракије.

Најболѣ пиће, што га је Бог за напој пак за одржанѣ здравља и живота обилно дао, то је свежа и чиста вода. Само неблагодарни људи и будале не увиђају какав је велики дар Божиј извор добре воде. Само је ово једино пиће, од које може

сваки пити, колко му срдце иште, да никад не препије, и да никад не шкоди; ер је она једина благотворна души и телу; само пиће, чисте воде чини око да је бистро, ум ведар, срце мирно. Али како има и бунарских вода различних, и има и незгодних, то не би требало да буде тешко и мучно, макар и подалџ мало за добром водом отићи, коју за пиће узимљемо; и гдегод близу којега места извор добре воде има, ту не могу люди ништа болџ ни по себе благодетније учинити, него извор тај добро оградити и чувати; ер то је прави извор благослова и здравља чак и за потомство.

Догађаји о животињама.

ВЕРНО ПСЕТО. Неки месар из Касла по имену Снел враћајући пре неколико година купљену марву дома сукоби на сред поля некаквог просјака, који пред њега стаде и милостииво запроси. Док се Снел окрену да из торбе пуне новаца извади нешто и овом даде, измане овај неком тољагом, и удари Снела по глави, тако да га одма крв облие и он онесвешћен на земљу падне. У исти мах скочи Снелов пас на просјака, свали га на земљу и стане чупати и крвавити, и најпосле свали у неку водояжу, која онде уз пут беше; затим се врати својем господару, па лижући му с лица и главе крв, дође овај себи, и дигне се, и нађе своје новце и пође дома, али у исти мах чув неко стенијаџ, и кад приступи водояжи опази онде просјака, којега опет стане пас крвавити, да га једва овај одбранили могаше.

ОДАТА МАЧКА. Мачка је подмукло и опако звере и ваља се особито деци чувати од ње, ер су многа грдно насакаћена остала и многа погинула од мачке. И опет се казује за некаква мачка, што је једно дете одвише волио. Он је тако непрестано за дететом ишао, да се само на часак, кад је лов ловио од детета одмицао; а кад год би миша уловио, одма је пун радости детету дотрчао, да се пред њим игра с мишом, као да том игром и детету радост учини. По несрећи падне то дете у богињу па умре. Док је боловало, мораше мачка у комору затварати, ер га не моглоше одбити од детине постелџ. Кад дете умре, мачак по свој кући трчаше тражећи дете и немоглоше га отерати с врата собњих, где мртво дете лежаше. Кад саранише дете, не стаде и мачка, и чак после 14 дана дође кући сав скоцан од глади, али га одма опет не стаде, чим мало нешто ране узе. После тога долазаше само у часак дома и одма га иза вела нестаяше. Дуго не знаше дома куда се дева мачак. Едаред пођу за њим, па где га нађоше? близу гроба дететова имађаше у некој старој зидини лежу. Пет година ту поживе мачак низ гроб, док једне лете зиме и сам онде не погибе.

Поздрав милом Маю!

Тиха ноџда прошла,
Зорин зрак се блиста;
Из зрака на цвеће
Пала суза чиста.

Гле! и птице мале,
На гранчице стаю;
Да у песми клику:
„Поздрав милом Маю!“

Па ю цвеће држи
У свом загрляю;
Да мирисан пошлѣ:
„Поздрав милом Маю!“

И дечица чила.
Майску зору знаю;
Те с птицама слажу:
„Поздрав милом Маю!“

Па и сама дрва,
У шуми, у гаю;
Сва шапућу тихо:
„Поздрав милом Маю!“

(Из Венца)

Ст. Л. Милациновић.

Св. Кирилъ и Методије.

(житиѣ)

Градъ Солунъ у Македоніи био є у деветом столећу полу грчкій, полу славенскій. Славјани у Солуну и у околини были су већ дотле вѣру Христову примили. Леон филозофъ и знаменити чиновникъ Солунскогъ града, кои є у почетку IX вѣка тамо живіо и са свое удености, правичности и поштениа врло припознат био, имао є два сына; стариємъ было є име Методије, а млађемъ Константинъ. Обоица су у дому родителскомъ добро воспитани были, и из ране младости показивали су особите дарове ума и склоность к' наукама. По свой прилици су они у дому родителскомъ и грчки и славенски добро научили, а може быти да су и сами родители њихови порекломъ Славјани были. Методије дошавши до савршенога узроста поставлѣнъ буде за старешину и управителя Славјанских племена у околици Солунској, али после нѣко-ляко година остави ово достојанство и примивши на себе иночкій (калуђерскій) чинъ настани се у едном манастиру на гори Олимпу, посветивши животъ свой едино богоугодним делма и свештенимъ наукама. Млађій братъ Константинъ вос-

питавао се међутим у двору Византійскогъ (грчкогъ) цара, заедно са младимъ царевичемъ Михаиломъ. Довршивши науке, збогъ своихъ великихъ способностей добие насловъ филозофа то естъ любителя мудрости, и постапе књигохранителѣмъ велике библиотеке кодъ цркве Св. Софіе. Бавећи се ту с наукама посвети себе и Константинъ монашкомъ живсту, па прозванъ буде Кириломъ.

Козари, — народъ што становаше у источном делу садашнѣ Русіе, — пошлю цару Грчкомъ посланике захтевајући од њѣга учителя, кои ће ихъ учити вѣри Христіанкой Царь пошлѣ Кирила и Методія да проповедаю Евангеліе међу Козарима. У граду Херзонесу, недалеко од саданѣгъ Севастополя у Криму, пробаве света браћа дуже времена учећи език Козарски, и потомъ почну проповедати народу св. Евангеліе. Обративши у вѣру Христову кнеза Козарског и многи народ, оставе ту друге свештенике и вратесе у Цариградъ.

У то време царство Бугарско врло е било велико и снажно. Простъ народъ у Бугарској беше рода Славянскога и яко наклонѣнъ вѣри Христовой, која е већ дотле у Бугарској свое послѣдователѣ имала. У самой породици царској была е вѣра Христова радо примлѣна. Методије позванъ у дворъ Бугарскогъ цара Бориса или Богориса, наслика врло вешто на стѣнама царске палате страшный судъ па обясни цару блаженство праведника и муку грѣшника. Слика та и Методијево толкованѣ тако се косне срдца Борисовог, да е он вѣру Христову одма приміо, и крстио се узевши име Михаилъ. Од тога часа Христіанство се и међу отменима Бугарима яко множити почне.

Власть Бугарскогъ цара ширила се у то време чакъ до Пеште и Ваца, а одатле се почињала Моравска земля, која се простираше преко садашнѣ Словачке и Моравске а у свези стаяше са земляма Чешкомъ и Панонскомъ. У Моравску, Чешку и у Панонию долазили су были свештеници из Нѣмачке да тамошнѣ становнике у вѣру Христову обраћаю, али су слабо што успѣти могли, потоме што народъ ніе разумѣвао службу Божию, коју они на латинскомъ езику служише. Растиславъ велики Кнезь Моравски и Коцелъ Кнезь Панонски пошлю свое люде грчкомъ цару с' овакомъ порукомъ: „Народъ нашъ жели примити Христіанску вѣру, али у насъ нема учителя, кои бы намъ кадри были законъ Божій на нашемъ езику казивати; чули смо да има у твојој земљи таквихъ учителя, па те молимо да намъ ихъ пошлѣшь.“

Царъ съ радошћу прими ову поруку и одма одправи Кирила и Методія да иду проповѣдати св. Евангеліе моравскимъ и панонскимъ Славянима.

Славяни јошъ као незнабошци имаѣаху своју азбуку, која се у глаголскимъ писменима до данасъ сачувала. Кирилъ желећи славянску азбуку савршеномъ учинити и грчкој приближити а да ипакъ за славянски ѣзик згодна буде, науми саставити нову азбуку да се њоме пише слово Божіе, и у књигама предае од едног поколеня другоме. Поштећи 40 дана затвори се онъ у ћелию съ неколициномъ своихъ ученика и из грчке и глагольске азбуке сложи азбуку ову, којомъ се мы и данасъ служимо, и која се по имену свогъ сачинителя ћирилицомъ зове. Потомъ приступи к' преваѣању св. Еванѣлія на славянскій ѣзикъ почевши радню са преводомъ првыхъ речи изъ Евангелія св. Јоанна Богослова: „Искони еѣ Слово и Слово еѣ кз Богъ и Богъ еѣ Слово.“

Пошто се преводъ св. Евангелія године 862. доврши, самъ патриархъ са духовнымъ саборомъ одслужи службу Божию и молбанъ за благу намѣру благовѣствованія међу сѣвѣрозападнимъ Славянима, па у присутству цара и правителства, свечано посвети Кирила за Епископа.

Епископъ Кирилъ съ братомъ Методиємъ и с' своимъ помоћницима и ученицима крену се на путъ и године 863 доспію у Велеград престолницу Моравске земљ.*)

За четири и по године прођу ови свети благовѣстници слова Божіегъ сву Моравію и Панонію, учећи Славяне закону Божіемъ, и писмености. Самъ Коцелъ Кнезъ Панонски, кои становаше у Марибору, ніе се стидіо већ у годинама учити се славянској књизи и предао е Кирилу 50 своихъ одабранихъ младића на науку. Свети проповѣдници су се неуморно трудили учећи народъ, а узъ то су превели с грчкогъ на славянски савъ псалтирь, великій део Библие и службу Божию. Одъ тога се времена започела међу Славянима служба Божія служити на ѣзику славянскомъ, кога сви Славяни разумею, и кой е Србима, Бугарима, и Русима и до данасъ ѣзикъ црквеный и свештеный.

Предавајући Славянима слово Божіе на разумљивомъ за њи Славянскомъ ѣзыку написа блажени учитель Константинъ

*) Велеградъ одстои два сата одъ варошице Храдиша у Моравској. Садъ е Бенедиктински манастирь, у кои с' литијама ходе западни Славяни на богомолю.

WWW.UNIBG.BG

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

у предговору къ св. Евангелію ове знамените рѣчи: „Слышите словѣнски народъ въсь, слово ѿ Бога прииде, слово иже крмитъ доуше члѣчкыіе, слово еже крѣпитъ сердца и оуми. — Всака доуша ѿпадаѣтъ жизни Божіа не имѣши живота егда словесе Божіа неслышитъ. — Свързѣте прилежно оумоу двери, орѣжніе приѣмше твърдо нѣнїа еже коуютъ книги господнїе, главою съкрѣшающе неприязни. коукви ко сиѣ иже приметь мударость Хрістосъ глаголетъ, и доуше ваше оукрѣпитъ.“ и т. д. (Предисловіе Св. Кирила просветителя славянскогъ, къ преводу Евангелія, кое в г. Гильфердингъ нашао у Пеѣской патриаршіи сръбской. види Рус. Бесѣда 1858. I.)

У Моравской и у Панонїи претрпїше света браћа много бѣде и люта гоненя. Нѣмачки епископи завидѣши успѣху ныховомъ ту же их римское папи, у коега патриаршію спадаху ове землѣ. У то време почело се было истина неспоразумленѣ између цркве грчке и латинске, али ипак ніе было іошъ сасвимъ произведено разделенѣ цркве. С' тога Кириль и Методїе дођу у Римъ, да одбію одъ себе клевете немачкихъ епископа. Папа Адрианъ II. желеши одржати у цркви миръ и слогу, прими благовѣстнике славянске с пристойнимъ уважаванїемъ, и славянскїй преводъ Св. Писма стави у време службе Божїе на частну трапезу, а за доказъ да дозволява одправляти Богослуженїе на Славянскомъ езику допусти имъ, да у самоему Риму у црквама св. апостола: Петра, Павла и Андрея, могу служити св. Литургію и на славянскомъ езику.

Наскоро затимъ Кириль од многога труда и путованя уморенъ разболи се, и осећаюћи да ће умрети прими схиму или великїй ашѣлскїй образъ. По том на срдце метне Методїю, да се и у напредакъ свойски заузима око просвештаваня Славяна, говорећи: „Брате, насъ смо двоїца заедно обдѣлавали едну ниву, и ето я падамъ сада на бразди рано завршуюћи данъ свой, а ты бы радъ живити у самоћи на гори Олимпской; али я те молимъ неоставляй започетога дѣла, ер овимъ подвигомъ благовѣствованя Евангелскогъ можешъ се найвећма спасти!“ Потомъ подигнувши очи к небу помоли се крепко Богу за просвѣщенѣ славянскихъ племена: „да сахрани Господъ вѣрно стадо свое, да га избави одъ бѣда и заблуѣеня, да ихъ саедини све единомисленошћу и едионоушношћу у св. вѣри, да ихъ упути на дѣла Нѣму угодна и на право разумеванѣ свете науке, и да ихъ силомъ свемогуће Своє деснице заштити.“ Завршивши молитву и благословивши

све притомне блаженный Учитель отиде ка Господу у 42. години од рођеня 14. Фебруара 869 године. Тѣло његово саравѣно е у храму св. Климента у Риму.

Свето извршујући завѣтъ брата свогъ Методіе врати се у Панонию и у Моравску, гдѣ с' великом ревношћу продужи просвѣћиванѣ Славянскихъ народа, и по единомушноу жельи народа поставлѣнъ буде за епископа Панонскогъ и Моравскогъ. Неприятельи просвете поново пакостише епископу Методію, па с' тога мораде онъ и други путъ у Римъ ићи, гдѣ одъ првосвештеника Римскогъ добые дозволенѣ да може службу Божию на славянскомъ езiku служити. Дозволенѣ то овако гласи: „Мы похваляемо писмена славянска, што ихъ е Кирилъ саставіо, и заповѣдамо да се на томъ езiku казую дѣла и хвала Господа нашегъ Исуса Христа, ерѣ Бога славити валя на свима езицима, као што е речено у св. Писму: Хвалите Господа вси язицы, и похвалите Ёго вси людіе; по томе што Богъ кои е створио езике: еврейски грчки и латински, створио е и све остале на свою славу и похвалу.“

Тако оправданъ Методіе врати се къ своіој пастви. Но завистници никако немирујући туже га опет грчкомъ цару Василию Македонянину што е у Римъ ишао, и Методіе мораде ићи у Цариградъ да се правда. Царъ и патриархъ приме епископа славянскогъ врло лепо, и задрже њѣколико његовихъ књига за потребу южныхъ Славяна. Оправданъ предъ светскимъ и духовнимъ старешинствомъ христіанскога истока врати се Методіе у свою духовну областъ. Одъ тога времена, па све до смрти свое, трудіо се онъ неуморно распространяваюћи вѣру Христову по Моравској, Паноніи, Ческой, и по Польској чакъ до Кракова. У вѣчность се преселио 11 Мая 885 године, и по свой прилици сохранѣнъ е у саборномъ храму Велеградскомъ.

После смрти блаженога епископа Методіа стари неприятельи славянске просвѣте поново стану гонити свештенопроповѣднике славянске и ученике Методіе. кое по њиховомъ наговору Светоплукъ Князь Моравски одпусти из своє землѣ. Изгнани учители нађу прибѣжиште у Бугарској и тамо продуже апостолску радню свою, добивши у разнимъ краєвима царства Бугарскогъ епископске катедре и установивши училишта за изображаваня свештеника. Међу ученицима Методіевима, кои се из Моравске у Бугарску преселише, спомину се

www.unilib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

као најславнији : Климентъ, Наумъ, Сава, Агатагелъ и Гораздъ. Климентъ е најревностније продужио радњу свете браће и као епископ Оридски држао е кодъ себе велику школу, у којој е до 3000 ученика припремио за проповеданѣ слова Божијегъ, и ови по томъ у Србији и Бугарској, у Дакији и у Русији распростираху вѣру Христову.

Кирилъ и Методије заедно са споменутомъ петорицомъ својихъ ученика одавно се почитују у цркви православној, особито у Бугарској, као свети првоучители и просветители славјански. Моравска земља почитуе њи такође као своје свете заштитнике.

Године 1863 прослављена е у многимъ Славјанскимъ крајевима, како у православној нашој цркви, тако и у римокатоличкој, тисућегодишња слава у споменъ св. Кирила и Методија. У Срб. Београду томъ приликомъ издано е на светъ црквено правило овимъ светимъ Божијимъ угодницима, које се на данъ успомене њихове сваке године на Богослужењу свршивати има.

Тропаръ е њиховъ ово :

„Јакъ апостоловѣхъ Единоравнији и словенскихъ странахъ оучители, Кирилъ и Методије когомъ дрѣи, Владыкѣ всѣхъ молите, вса язъики словенскіа оутвердѣти въ православїи и Единомыслии, оумирити мїръ и спасти души наша.“

Б а ч к а

(една лекција за Псалтирце.)

Бачка се зове јужни део Угарске краљевине између Дунава и Тисе. Састоји се из негдашњихъ Бодришке (Бодрог) и Бачке Жупаније, које су године 1802 државнимъ закономъ саедињене у једну жупанију, и из Тителскогъ Србскогъ Шайкашкогъ округа.

Са сѣвера граничи се Бачка са жупаниомъ Пештанскомъ, Чонградскомъ, и с Маломъ Куманиомъ; са истока расставља ю Тиса од Баната; са запада и југа дѣли ю Дунав од Баранѣ, Славоніе и Срема.

Негдашња Бодришка или Бодрожка Жупанија по свој прилици била е садашња сѣверна Бачка од Бав до Сомбора; вр и сад се на-

www.хоче у Безданской шуми развалине града Бодрога и мало далѣ остатци Бодрошког Манастира кое народ наш Маџарском Црквом назива.

Од године 1526 — 1685 господарили су у Бачкој Турци, а после њихове владе састојала се сва Бачка из србске потиске и бунџвачке Милиције, која се делила на капетаније и имала своје утврђене шанчеве, а у последњи време обстанка свога подпадала је под управу царског обрштара који у Сегедину становаше. Од Бунџвачких капетанија најзнатније су биле Суботичка, Байска и Сомборска, која је последња у почетку осамнајстога века у Србску капетанију преобраћена. Србски шанчеви били су поглавити ови: Мартонош, Сента, Ада, Бечей, Феудварац, Варадински шанац (сад Нови Сад) Ст Томаш, Обровац, Паланка, Товаришево, Брестовац, Богчиновац и Сомбор.

Године 1740 царица Марија Терезија на захтеванѣ Угарског земалског Сабора укине сву Бачку и Поморишску Милицију, и тада подпадне већи део Бачке под жупанију, а само јужни угао између Тисе и Дунава остане у војничком стану под именом Шайкашког баталиона.

Садашња Бачка жупанија простире се на 170 П миља. Површина земљѣ је све сама равница, тако да нигде неможеш планине угледати, но ипак северни и североисточни део жупаније стоји много више него западни и јужни. По ономе простире се од Станишића до Врбаса брдо Телечка. Земљиште је уобшће плодовито, али ипак не свуда у еднакој мери. Са северне стране око Суботице, Јанковца, Баје, Мадараша и Барачке има много пескуљѣ, која се досада само за ледине и винограде употребити могла, али пре 20 година насадише у Суботичком хатару лепе шуме, које врло добро напредују. Подунавски предео је по највише подводај а земља од Сонге до Шавна салитренија и тек средњи важности. На брдима је иловача тако тврда, да се могу земунце и подруми неозидани држати а несруше се; у долинама и на равницама је плодна црна земља, на којој добра рана роди. Између канала и Дунава находи се уздуж тако добре земљѣ да на њој без ђубренија најлепше жито роди које се с Банатским успоредити може. Ако изузмемо баровите подунавске пределе, у осталим деловима Бачке ваздух је здрав, поднебје топло, али ипак зиме бивају оштре и ветрови јаки.

Дунав улази у жупанију код Баје, а Тиса код Мартоноша. Од мањих вода споменути ћемо: Мостонгу, која се пружа од Сомбора преко Францовог канала и код Букина улази у Дунав; Црну бару и Кривају код Сентомаша, и Вајаш код Баје.

Ћзеро највеће је у овој жупанији Палић код Суботице који се на 1 П миљу простире.

Францов канал који скопчавља Дунав с Тисом простире се на 14½ миља, и ископан је на почетку овога столећа од Моношторсега до Врбаса а одатле прочишћена је црна бара до фелдварца и употребљива за канал. Име носи од цара Франца за време којега је прокопан. Почем је пак пре неколико година вода у Дунаву код Моноштора други правац узела, то је прокопан канал до више Бездана, и сад се находи прва каналска устава (Schlusse) на спрам седа Батине, те тако сад лађе из Дунава више Бездана у канал улазе, а код фелдварца се у Тису пуштају.

Бачка са сусѣдним равним Банатом есу две најплодовитие покраине у домовини нашој, с' тога се ове земљѣ и зову Аустриском житницом. У Бачкој роди сваке године око три милиона пожунаца равне. Чисто жито најболѣ роди у Буљкесу, у Врбасу, Керу, и Сентомашу. Наполица се свуда сев, ечма има довољно, а зоби у изобиљу тако да се са овом раном велика трговина води. Србљи, Бунѣвци и Мађари сию кукуруз, а Словаци и Немци много земљонике. Бачка конопља по белоћи и дужини прва е и најбоља у Угарској и нѣме се велика трговина води тако, да се под именом Опатинске конопљѣ чак у Енглезку износи. Сваке године роди у Бачкој до близо 30,000 центи конопљѣ, и то се добия понавнше из немачких места, као шго су : Опатин, Сентиван, Оцаци, Филипово и Каравуково. Тек у новие доба почеше Словаци и Србљи конопљу сяти. — Репац такође може се у Бачкој с' великом коришћу обдѣлавати. Немачка села засађена су свуда многим дудовима, а жене, деца и старци у тима местима баве се с пролећа с' раненѣм свилених буба, на којима леп новац заслуже. Вино се по навнше доноси из Баранѣ и из Срема, премда и у Бачкој околу 26000 јутара винограда има, али само у песковитом земљишту око Суботице и Бае добро вино роди. Шума има од старине само у Подунављу, али су у новие време око Суботице, Альмаша и Јанковца засађене такође велике шуме.

У Бачкој има много добре рогате марве, и коња, а Србљи држе и много оваца. Најболши е риболов на Дунаву у Живи, која патриаршеском властелинству дальском припада.

Жителя има у Бачкој до близо по милиона, кои у 3 слободне кр. града, 16 трговишта, 87 села и 31 пустари станую. По народности има по Финѣшевој статистици : 100,742 православних Србаля (осим Шайкашке у којој опет има на 28,000 Србаля); 89,249 Србаля римске вѣре (шокаца) 7070 Русина, 10,479 Словака (сада их има преко 15,000) 186,102 Мађара (по свој прилици су овамо урачунани и Бунѣвци у горњој Бачкој), 98,408 Немаца, и 7770 Еврея.

По верозакону има православних (Србљи); Римляна (Бунѣвци, Шокци, многи Мађари, Нѣмци, и нешто Словака); Унията (Русини); еванђелика или Лутерана (Словаци и многи Немци); и Реформата (Нѣмци и Мађари). Православни Христијани имаю свог Бачког Епископа, кои у Новом Саду стануе, и под коим стое 63 парохіалне Цркве и два Манастира Ковиль и Боџан. — Римляни имаю 78 богатих плебания под управом Калачког Арцибискупа; Унияти имаю четири Цркве у Крстуру, Куцури Ст. Врбасу и у Новом Саду, и припадаю Крижевачкој Епархиј. — Лутерани имаю свой Бачко Сремски Сениорат, кова е столица у Новом врбасу. —

(Продужиће се).